

مشخصات لایحه

دوره هشتم - سال اول

شماره ثبت:

۳۰۵

شماره چاپ:

۶۷۹

تاریخ چاپ:

۱۳۸۸/۲/۹

نام دفاتر:

مطالعات سیاسی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۶۰۹۷۲۱-۱

تاریخ انتشار:

۱۳۸۸/۳/۲۶

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح بند (۲) اصلاحی ماده (۳۶) قانون انتخابات ریاست

جمهوری اسلامی ایران - مصوب ۱۳۸۵»

مقدمه توجیهی

جمهوری اسلامی ایران تا پیش از دی ماه ۱۳۸۵ تنها کشوری بود که حداقل سن رأی دهندگان در آن ۱۵ سال تمام در نظر گرفته شده بود. پس از این تاریخ حداقل سن به ۱۸ سال تمام تغییر یافت و در واقع متناسب با میانگین جهانی آن شد. با وجود این همچنان طرح‌ها و لوایحی برای تغییر شرط حداقل سن رأی دهندگان از ۱۸ سال تمام به ۱۵ سال تمام مطرح می‌شود که لایحه مذکور نیز از آن جمله است این در حالی است که در توجیحات ارائه شده برای اصلاح قانون دی ماه ۱۳۸۵ تغییری به وجود نیامده است.

سوابق قانونی

قانون انتخابات مصوب شورای انقلاب، سن بلوغ سیاسی را بر دارا بودن ۱۶ سال تمام برای افراد جامعه معین کرد. مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۶۰ این سن را ۱۵ سال تمام اعلام کرد و در سال ۱۳۷۸ به ۱۶ سال تمام تغییر داد.

سپس دوباره در ۲۵ آبان ۱۳۷۹ به ۱۵ سال تمام کاهش یافت و سرانجام در ۱۳۸۵/۱۰/۱۲ حداقل سن رأی دهندگان ایرانی در قانون انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی را ۱۸ سال تمام قرار داد حداقلی که تقریباً تمامی کشورهای جهان آن را پذیرفته‌اند و چه بسا بیش از آن را مقرر کرده‌اند. پس از آن و کمتر از ۴ ماه لایحه اصلاح بند «۲» اصلاحی ماده (۲۷) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۸۵ تقدیم مجلس شورای اسلامی شد. اما این لایحه رأی نیاورد.

پس از این موضوع به‌طور غیررسمی به بحث اصلاح حداقل سن رأی دادن پرداخته شد، اما نهایتاً در سال ۱۳۸۸ لایحه اصلاح بند «۲» اصلاحی ماده (۳۶) قانون انتخابات ریاست جمهوری ایران مصوب ۱۳۸۵ با دو فوریت تقدیم مجلس محترم شد.

مجلس شورای اسلامی دو فوریت آن را رد کرد و لایحه به‌طور عادی در دستور کار قرار گرفت.

ارزیابی طرح

۱. مقدمه توجیهی لایحه بدون کم و کاستی همان مقدمه لایحه اصلاح بند «۲» اصلاحی ماده (۲۷) قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی است که به‌منظور تغییر سن رأی دهندگان از ۱۸ سال به ۱۵ سال بود که در مجلس شورای اسلامی رأی نیاورد.

۲. در مقدمه توجیهی لایحه به عادلانه شدن نظام انتخاباتی اشاره شده که به لحاظ تئوریک این پرسش مطرح است که آیا اصلاح شرط سن رأی‌دهنده موجب عادلانه شدن نظام انتخاباتی می‌شود؟

۳. در مقدمه توجیهی لایحه بر ایجاد فرصت عادلانه به‌ویژه برای قشر جوان تأکید شده که مستلزم تعریف جامع و مناسبی از جوان است، زیرا بنا به تعریف سازمان ملل متحد (کنوانسیون حقوق کودک که جمهوری اسلامی ایران نیز آن را امضا کرده)، سازمان ملی جوانان، قانون مدنی و قانون آیین دادرسی کیفری ... فرد ۱۵ ساله کودک و نوجوان و نه جوان معرفی شده و در عرف نیز به فرد ۱۵ ساله نوجوان اطلاق می‌گردد.

۴. مشارکت انتخاباتی پیش از آنکه امری کمی باشد کیفی است، درحالی که لایحه اخیر با پیشنهاد درخصوص کاهش حداقل سن رأی‌دهندگان، نوجوانی را وارد عرصه انتخابات می‌کند که تابع احساسات بوده و کمتر تابع ملاک و معیارهای عقلانی هستند و افراد در سنین پایین‌تر بر گرایش‌های تند و افراطی تمایل دارند و نه به برنامه و طرح.

۵. فرد ۱۵ ساله که به تازگی بلوغ جسمی و فیزیکی خود را آغاز کرده و تحت تأثیر تغییرات هورمونی و فیزیولوژیک است از مشارکت حداقلی در حوزه‌های اقتصادی، مدنی به‌دلیل موانع و محدودیت‌های قانونی منع شده چگونه می‌تواند مشارکت سیاسی کیفی و عقلایی از خود ارائه دهد.

۶. تصویب این لایحه تنها موجب افزایش عددی مشارکت انتخابات است و بر نرخ مشارکت که معیار سنجش اصلی انتخابات و مشارکت در آن است بی‌تأثیر است.

۷. افزایش یا کاهش حداقل سن رأی‌دهندگان مستقیماً متوجه قشر عظیمی از دانش‌آموزان کشور است لذا در صورت رد این لایحه، آموزش و پرورش کشور از سیاسی‌کاری و سیاست‌زدگی احتمالی نجات یافته و به رسالت اصلی خود که همانا تعلیم و تربیت است، خواهد پرداخت و چه بسا تغییر اکثر قریب به اتفاق کادر مدیریتی آموزش و پرورش پس از هر انتخابات، ناشی از همین امر باشد.

۸. سن بلوغ با سن رشد به تعبیر قرآن کریم متفاوت است و برخی مسئولیت‌ها منوط به رسیدن رشد است.^۱

۹. در میان ۱۴۴ کشور مورد مطالعه در ۱۲۲ کشور حداقل سن رأی‌دهندگان ۱۸ سال تمام است و در ۲۲ کشور باقی‌مانده به استثنای دو کشور برزیل و کوبا که سن ۱۶ سال را برگزیده‌اند حداقل سن رأی‌دهندگان ۱۷ سال به بالاست.

۱۰. میانگین سن رأی‌دادن در دو قاره آسیا و آفریقا ۱۹/۱ سال و در قاره‌های اروپا ۱۸/۲۵ و آمریکا ۱۸/۵ سال است.

۱۱. ژاپن در ردیف بالاترین شرط حداقل سن رأی‌دهنده قرار داشته و ۲۵ سال را مدنظر دارد.

۱۲. مراکز دولتی ایران از جمله دفاتر اسناد رسمی، بانک‌ها، نظام وظیفه و ... با استناد به ماده واحده شروط متعاملین، سن رشد را ۱۸ سال تمام می‌دانند و در واقع فرد برای دریافت گواهینامه رانندگی، گذرنامه، افتتاح یا استفاده از حساب بانکی باید ۱۸ سال تمام داشته باشد.

نتیجه‌گیری

گرچه تلاش شده لایحه به یکی از کارویژه‌های انتخابات یعنی تهسیل در امر جامعه‌پذیری سیاسی بپردازد، اما با توجه به هرم سنی کشور در میان مدت نگرانی در این خصوص بی‌مورد است، به‌ویژه آنکه دغدغه و نگرانی‌های ناشی از کاهش مشارکت را باید در مؤلفه‌های ذی‌مدخل دیگری از جمله عدم توجه جدی به نقش احزاب، نهادهای مدنی در جامعه جست‌وجو کرد که متأسفانه علی‌رغم فواید و مزایای آنها، همچنان مورد بی‌اعتنایی هستند.

با عنایت به مطالب فوق و با توجه به مقتضات موجود کشور، تصویب این لایحه پیشنهاد نمی‌شود.

۱. سوره نساء، آیه ۶.